

Sygn. akt I C 1284/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 lutego 2017 roku

Sąd Rejonowy w Zgierzu, I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SR Ewelina Iwanowicz

Protokolant: Wioleta Czajkowska

po rozpoznaniu w dniu 18 stycznia 2017 roku w Zgierzu na rozprawie sprawy

z powództwa **A. B.**

przeciwko **M. B.**

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

1. oddała powództwo;
2. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu;
3. nie obciąża powoda obowiązkiem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych.

Sygn. akt I C 1284/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 21 maja 2015 roku A. B. wniósł na podstawie art. 898 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. o nakazanie M. B., aby wydał powodowi przedmiot darowizny w postaci działki rekreacyjnej o numerze 152 położonej na terenie Rodzinnego O. D. B. w Z. przy ulicy (...). Nadto powód wniósł o zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych na podstawie art. 102 k.p.c.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, że w dniu 6 sierpnia 2013 roku przekazał pozwanemu wskazaną działkę w formie darowizny za zgodą zarządu Związku (...) w Z.. Pozwany nie dbał o działkę i nie ponosił żadnych opłat związanych z jej użytkowaniem. W dniu 20 kwietnia 2015 roku powód złożył pozwanemu pisemne oświadczenie o odwołaniu darowizny w trybie art. 900 k.c. domagając się jej zwrotu w terminie do dnia 4 maja 2015 roku z powodu rażącej niewdzięczności pozwanego przejawiającej się w zaniechaniu dbania o działkę i dopuszczeniu do jej zadłużenia. Pozwany działki powodowi nie zwrócił.

(pozew – k. 2 –4)

Postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2015 roku Sąd zwolnił powoda od kosztów sądowych w niniejszej sprawie w całości.

(postanowienie – k. 18)

W odpowiedzi na pozew M. B. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów postępowania. Pozwany podniósł, że darowizna działki rekreacyjnej była bezskuteczna, bowiem strony nie zachowały formy aktu notarialnego, a zatem pozwany nie może domagać się zwrotu przedmiotu darowizny. Nadto podniósł, iż prawo użytkowania działki pracowniczej jest prawem niezbywalnym ściśle związanym z osobą, na rzecz której ją ustanowiono.

(odpowiedź na pozew – k. 19-20)

Na terminie rozprawy w dniu 13 stycznia 2016 roku powód sprecyzował powództwo wnosząc o odwołanie przeniesienia praw do działki na podstawie przepisów o odwołaniu darowizny z powodu rażącej niewdzięczności polegającej na braku pomocy powodowi w utrzymywaniu działki i niepartycypowaniu w opłatach. Pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa podnosząc, że do przekazania działki pozwanemu w ogóle nie doszło.

(protokół rozprawy z dnia 13.01.2016 r. – k. 26)

W dniu 21 stycznia 2016 roku wpłynęło pismo procesowe pozwanego, w którym podniósł, iż wymagana przez ustawę o rodzinnych ogrodach działkowych i statut (...) Związku (...) forma do przeniesienia praw do działki to forma pisemna z podpisami notarialnie poświadczonymi, a powód tego wymogu nie dopełnił. W związku z tym darowizna nie została skutecznie dokonana.

(pismo procesowe pozwanego – k. 33-34)

Na ostatnim terminie rozprawy w dniu 18 stycznia 2017 roku pozwany i jego pełnomocnik nie stawili się. Pełnomocnik powoda poparł powództwo i wniósł o nieobciążanie powoda kosztami postępowania.

(protokół rozprawy z dnia 18.01.2017 r. – k. 66-67)

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. B. i jego syn M. B. zawarli ustną umowę przeniesienia z powoda na rzecz pozwanego prawa do działki numer (...) położonej w Rodzinnym O. D. (...) w Z..

(bezsporne, nadto przesłuchanie powoda – k. 66v. w zw. z k. 26 wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka T. W. – k. 66-66v.)

A. B. wystosował do Zarządu Rodzinnego O. D. (...) w Z. prośbę o przepis działki numer (...) z niego na M. B.. Dodał, iż zastrzega sobie prawo przebywania na tej działce do śmierci, chyba że syn postanowi działkę sprzedać, na co on wyraz zgodę. W dniu 6 sierpnia 2013 roku Zarząd Rodzinnego O. D. (...) w Z. ((...) Związek (...)) wyraził zgodę na przeniesienia dzierżawy działkowej na rzecz jego syna.

(pismo „prośba” – k. 8, przesłuchanie powoda – k. 66v.-67 w zw. z k. 26 wyjaśnień informacyjnych)

M. B. uiścił „wpisowe” w wysokości 180 złotych i został przyjęty do (...) Związku (...).

(dowód wpłaty – k. 31, przesłuchanie powoda – k. 66v.-67 w zw. z k. 26v. wyjaśnień informacyjnych)

Pozwany w ogóle nie przyjeżdżał na działkę, nie interesował się nią i zabronił tam przychodzić powodowi. Poinformował powoda, że zamierza sprzedać działkę.

(przesłuchanie powoda – k. 66v.-67 w zw. z k. 26-26v. wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka T. W. – k. 66-66v.)

Powód pomimo przekazania działki pozwanemu nadal zajmował się przedmiotową działką. Smarował dach na altanie, kosił trawę i grabił liście. W wykonywaniu cięższych prac pomagali mu znajomi T. W. (2) i T. R. (1).

(przesłuchanie powoda – k. 66v.-67 w zw. z k. 26v. wyjaśnień informacyjnych, zeznania świadka T. W. – k. 66-66v., zeznania świadka T. R. – k. 66v.)

W piśmie z dnia 20 kwietnia 2015 roku, doręczonym pozwanemu w dniu 23 kwietnia 2015 roku, A. B. wystosował do M. B. oświadczenie o odwołaniu darowizny.

(oświadczenie – k. 11-12, k. 16-17, dowód doręczenia – k. 7)

W dniu 21 kwietnia 2015 roku powód poinformował Zarząd (...) o „wycofaniu przepisu z ojca na syna działki”.

(przesłuchanie powoda – k. 67, pismo powoda – k. 9)

W piśmie z dnia 5 maja 2015 roku Zarząd (...) w Z. potwierdził, że użytkownikiem działki numer (...) od sierpnia 2013 roku jest M. B.

i stwierdził, że działka jest zadłużona, gdyż użytkownik M. B. nie uiścił należnych opłat za działkę za rok 2013 i 2014.

(oświadczenie Zarządu ROD (...) – k. 10, nadto zeznania powoda – k. 67)

Zgodnie § 75 i 78 Statutu (...) Związku (...) uchwalonego przez XII Krajowy Zjazd Delegatów (...) Związku (...) w dniu 2 lipca 2015 roku przeniesienie prawa do działki w ROD następuje w drodze umowy pomiędzy działkowcem a pełnoletnią osobą fizyczną w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. Skuteczność przeniesienia praw do działki zależy od potwierdzenia przez (...) Związek (...). Nadto zgodnie z § 11 ust. 1 Statutu członkiem zwyczajnym może być osoba fizyczna mająca prawo do działki w ROD.

(kopia statutu (...) Związku (...) – k. 35-37)

A. B. ma 57 lat. Prowadzi gospodarstwo odmowe sam. Utrzymuje się z renty w wysokości 1.260 złotych, z której po potrąceniu zajęć komorniczych pozostaje mu 550 złotych. Na stałe koszty utrzymania powoda składa się czynsz w wysokości 700 złotych

i koszty leków w wysokości 200 złotych. Powód od dwóch lat nie widuje się z synem. Obecnie na działce nie ma elektryczności z powodu wieloletniego zadłużenia. Istnieje również zadłużenie z tytułu opłat ogrodowych. Pozwany chce spłacić zadłużenie w ratach

po 150 złotych, ale Zarząd (...) nie chce od niego przyjąć należności, ponieważ nie jest on uprawnionym do działki.

(przesłuchanie powoda – k. 66v.-67)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zeznań świadków i powoda oraz dokumentów przedłożonych w sprawie, które uznał za wiarygodne.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie z kilku przyczyn.

W przedmiotowej sprawie niespornym był fakt, iż powód był działkowcem, któremu przysługiwało prawo do działki w Rodzinnym O. D. (...) w Z.

w ramach umowy dzierżawy działkowej, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 13 grudnia 2013 roku o rodzinnych ogrodach działkowych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 40).

Powód twierdził zaś, że prawa i obowiązki wynikające z przedmiotowej umowy zostały przeniesione na rzecz pozwanego na podstawie ustnej umowy darowizny, która następnie została odwołana z powodu rażącej niewdzięczności pozwanego, a pozwany przedmiotu darowizny nie zwrócił.

Powód swoje roszczenie oparł na art. 898 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. żądając nakazania pozwanemu, aby wydał przedmiot darowizny w postaci działki.

Zgodnie z art. 898 § 1 k.c., darczyńca może odwołać darowiznę nawet już wykonaną, jeżeli obdarowany dopuścił się względem niego rażącej niewdzięczności. W myśl art. 900 k.c. odwołanie darowizny następuje przez oświadczenie złożone obdarowanemu na piśmie. Dopiero po złożeniu takiego oświadczenia, wywołującego skutek obligacyjny, lub równocześnie z tym oświadczeniem, darczyńca może wystąpić z powództwem o zwrot przedmiotu darowizny (złożenie oświadczenia woli) i w sprawie zainicjowanej takim właśnie powództwem, stosownie do zarzutu obdarowanego, możliwe jest poddanie ocenie skuteczności odwołania darowizny pod kątem spełnienia przesłanek określonych w art. 898

i 899 k.c. Z odwołaniem darowizny prawo nie łączy skutku w postaci przejścia własności z obdarowanego na darczyńcę lecz stwarza jedynie (art. 898 § 2 k.c.) obowiązek zwrotu przedmiotu odwołanej darowizny stosownie do przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (por. np. uchwałę siedmiu sędziów SN z dnia 7 stycznia 1967 r., III CZP 32/68, OSNCP 1968 r., Nr 11, poz. 199 i postanowienie SN z 8 maja 1997 r., II CKN 146/97, OSNC 1997 r., z. 11, poz. 175). Skuteczne odwołanie darowizny jest zatem zdarzeniem prawnym wywołującym obowiązek przeniesienia własności z powrotem na darczyńcę. W razie odmowy wykonania tego obowiązku darczyńca może wytoczyć powództwo o zobowiązanie obdarowanego do złożenia oświadczenia woli co do przeniesienia własności stosownie do treści art. 64 k.c. i 1047 k.p.c.

W przedmiotowej sprawie pomimo, że powód wystosował do pozwanego oświadczenie o odwołaniu darowizny w trybie art. 900 k.c., to nie przysługiwało mu skuteczne prawo do żądania zobowiązania przez sąd obdarowanego do złożenia oświadczenia woli o „powrotnym” przeniesieniu praw do darowanej działki na rzecz powoda, ani tym bardziej, jak wskazano w pozwie „o zwrot przedmiotu darowizny” i jak sprecyzował pełnomocnik powoda „o odwołanie przeniesienia praw do działki”, bowiem w realiach niniejszej sprawy nie doszło do zawarcia umowy darowizny, ani umowy o przeniesienie praw do działki.

W przedmiotowej sprawie ocenie Sądu podlegała w pierwszej kolejności kwestia ważności umowy zawartej pomiędzy stronami wobec braku zachowania formy czynności prawnej przewidzianej dla umowy darowizny oraz formy czynności prawnej przewidzianej dla przeniesienia praw i obowiązków wynikających z umowy dzierżawy działkowej.

Zgodnie bowiem z art. 890 § 1 i 2 k.c. oświadczenie darczyńcy powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Jednakże umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzeczone świadczenie zostało spełnione. Przepisy powyższe nie uchybiają przepisom, które ze względu na przedmiot darowizny wymagają zachowania szczególnej formy dla oświadczeń obu stron.

Natomiast w świetle art. 41 ust. 1 i 2 ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych działkowiec w drodze umowy może przenieść prawa i obowiązki wynikające z prawa do działki na rzecz pełnoletniej osoby fizycznej (przeniesienie praw do działki). Umowę zawiera się w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi. Skuteczność przeniesienia praw do działki zależy od zatwierdzenia przez stowarzyszenie ogrodowe.

Analogiczną regulację zawiera Statut (...) Związku (...).

W ocenie Sądu, umowa przeniesienia praw do przedmiotowej działki zawarta w formie ustnej jest bezwzględnie nieważna z uwagi na niezachowanie formy pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi przewidzianej dla przeniesienia praw do działki. Stosownie bowiem do treści art. 73 § 1 i 2 k.c. jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej inną formę szczególną niż forma pisemna, czynność dokonana bez zachowania zastrzeżonej formy jest nieważna.

Jednocześnie wobec ustawowego (zgodnie z ustawą o rodzinnych ogrodach działkowych) wymogu zachowania dla oświadczeń obu stron formy pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi nie istnieje możliwość konwalidacji niezachowania formy aktu notarialnego przez faktyczne spełnienie świadczenia przez darczyńcę w trybie art. 890 § 1 k.c.

Mając powyższe na uwadze Sąd stwierdził, że w niniejszej sprawie nie doszło w ogóle do ważnego przeniesienia na pozwanego praw do działki nr (...). W konsekwencji pozwany nie posiada legitymacji materialnej ani procesowej co do przedmiotowego roszczenia, niezależnie od zasygnalizowanego już powyżej jego niewłaściwego sformułowania.

W przedmiotowej sprawie kwestia członkostwa pozwanego w (...) Związku (...), które to członkostwo zgodnie ze Statutem jest związane z posiadaniem prawa do działki w ROD i uznawaniem pozwanego przez Zarząd (...) w Z.

za użytkownika działki rekreacyjnej była kwestią wtórną nie mającą znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Zatwierdzenie bowiem przeniesienia praw do działki z ojca na syna przez Zarząd nie konwalidowało niezachowania wymaganej formy, która została zastrzeżona w ustawie o rodzinnych ogrodach działkowych i nie mogło tym samym skutkować przeniesieniem praw do działki z powoda na rzecz pozwanego. Pozwany zresztą nie tylko nie przedstawił uchwały zarządu ROD o przyjęciu go w poczet członków w sytuacji przyjęcia od niego opłaty członkowskiej (wpisowego), ale wręcz zaprzeczał, aby skutecznie zostało na niego przeniesione prawo do działki i nie uzurpował sobie członkostwa w (...) Związku (...). Nadto wskazać należało, iż pełnomocnik powoda ostatecznie na terminie rozprawy w dniu 18 stycznia 2017 roku cofnął wniosek dowodowy mający na celu ustalenie, na jakiej zasadzie pozwany jest uznawany przez Zarząd (...)

za użytkownika działki, a Sąd nie widział potrzeby prowadzenia postępowania dowodowego w tym zakresie z urzędu.

Dodatkowo podnieść należało, iż nawet gdyby przyjąć, że pomiędzy stronami została zawarta ważna umowa darowizny działki w rodzinnym ogrodzie działkowym,

to w postępowaniu pozwanego (obdarowanego) nie można się dopatrzyć rażącej niewdzięczności względem powoda (darczyńcy).

Według ugruntowanego w orzecznictwie stanowiska za niewdzięczność przyjmuje się świadome naruszenie podstawowych obowiązków ciążących na obdarowanym względem darczyńcy. Niewdzięczne będzie każde zachowanie obdarowanego, niewłaściwe

i krzywdzące darczyńcę, przy czym aby zostało uznane za „rażąco niewdzięczne”, musi cechować je znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Dlatego pod pojęcie „rażącej niewdzięczności” podpadają przede wszystkim przestępstwa skierowane przeciwko życiu, zdrowiu, czci i godności osobistej,

a wreszcie przeciwko majątkowi darczyńcy. Cechy rażącej niewdzięczności mogą mieć także inne zachowania wysoce nieprzyjemne kierowane bezpośrednio wobec darczyńcy jak i także w stosunku do osoby jemu bliskiej. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują czyny nieumyślne obdarowanego, a nawet drobne czyny umyślne, ale gdy działania te nie wykraczają poza ramy zwykłych konfliktów życiowych (rodzinnych) w określonym środowisku. W każdym jednak przypadku niezależnie od tego, czy będą to działania, czy zaniechania obdarowanego wymagane jest ujawnienie po jego stronie zamiaru pokrzywdzenia darczyńcy (por. wyrok SN z dnia 7 lipca 2000 r., III CKN 926/98, Legalis nr 315831).

Należy mieć na uwadze, że w samym oświadczeniu powoda o odwołaniu darowizny, które ma kluczowe znaczenie dla oceny czy mamy do czynienia z rażącą niewdzięcznością obdarowanego, powód ogólnie powoływał się na treść art. 900 k.c. nie wskazując konkretnie, jakich zachowań dopuścił się obdarowany, które mogą nosić znamiona rażącej niewdzięczności. Dopiero w pozwie wskazał, iż powodem odwołania darowizny było to, że pozwany nie dbał o działkę i dopuścił do jej zadłużenia. Podkreślić trzeba, że rażąca niewdzięczność obdarowanego musi być okazana względem darczyńcy. Dlatego też, zdaniem Sądu, w sytuacji z którą mamy do czynienia w niniejszej sprawie nie można mówić o niewdzięczności wobec powoda, albowiem działanie pozwanego, a ściślej mówiąc zaniechanie, którego się rzekomo dopuścił, nie może być uznane za skierowane przeciwko samemu powodowi. Ponadto, z całą pewnością nie można temuż zaniechaniu przypisać charakteru „rażącego” w opisanym powyżej rozumieniu.

Wobec powyższego powództwo podlegało oddaleniu w całości.

O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Zgodnie

z powołanym przepisem, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 sierpnia 2012 r. (V CZ 26/12, LEX

nr 1231638), przepis art. 102 k.p.c. wyraża zasadę słuszności w orzekaniu o kosztach, stanowiąc wyjątek od zasady odpowiedzialności za wynik procesu. Podstawę do jego zastosowania stanowią konkretne okoliczności danej sprawy, przekonujące o tym, że

w rozpoznawanym przypadku obciążenie strony przegrywającej kosztami procesu na rzecz przeciwnika byłoby niesłuszne, czy wręcz niesprawiedliwe. Art. 102 k.p.c. znajduje zastosowanie „w wypadkach szczególnie uzasadnionych”, które nie zostały ustawowo zdefiniowane i są każdorazowo oceniane przez sąd orzekający na tle okoliczności konkretnej sprawy. Do okoliczności tych zalicza się m.in. sytuację majątkową i osobistą strony, powodującą, że obciążenie jej kosztami może pozostawać w kolizji z zasadami współżycia społecznego. Przy zastosowaniu art. 102 k.p.c. mogą być również brane pod uwagę okoliczności dotyczące charakteru sprawy (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2012 r., II CZ 95/12, LEX nr 1232771, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r., I UZ 86/12, LEX nr 1228427). W postanowieniu z dnia 26 września 2012 r. (II CZ 100/12, LEX nr 1232760) Sąd Najwyższy wskazał, iż ocena, czy w sprawie zachodzi wypadek szczególnie uzasadniony należy do swobodnej decyzji sądu ze względu na konieczność zapewnienia poczucia sprawiedliwości oraz realizacji zasady słuszności.

W niniejszej sprawie Sąd uznał, iż zasadnym jest nieobciążanie powoda kosztami procesu na rzecz pozwanego, mając na uwadze, jego trudną sytuację majątkową. Powód bowiem utrzymuje się z niskiego świadczenia rentowego, które częściowo zostało zajęte przez komornika sądowego. Tym samym obciążenie powoda kosztami procesu było sprzeczne z zasadami słuszności.

Na tej samej zasadzie Sąd nie obciążył powoda obowiązkiem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych. Trzeba mieć przy tym na uwadze, iż powód był zwolniony od kosztów sądowych w niniejszej sprawie w całości.